

VELL PAÍS NATAL: DIFICULTAT I EFICÀCIA D'UNA TRADUCCIÓ

El llibre *Vell país natal*¹ de Wang Wei consta de quaranta-set poemes, escollits segons el gust de la traductora M. Dolors Folch. Amb tot, aquesta en va traduir més dels que integren el llibre, però Marià Manent —que dóna forma als poemes— en descartà alguns perquè eren excessivament llargs i feien molt difícil la versió en català, emprant les normes formals que ell mateix s'imposà.

El títol del recull també és arbitrari; el trobem en el penúltim vers del poema: «Escrit en travessar el riu per arribar a Qinghe» (pàg. 41).

Espurgant molt, jo diria que aquest llibre és una mostra magnífica de la poesia de Wang Wei. El paisatge, des dels celatges amplíssims i imponents fins als més ínfims animals o plantes, acompanya sempre l'home, el poeta; l'embolcalla arreu on és, ell s'hi sent nat, i per tant també en forma part. El món, llavors, sembla respondre a una mena de llei on tot hi té cabuda, on res no hi és estrany. Sabem gairebé segur que Wang Wei, com molts d'altres poetes xinesos del seu temps, coneixia i practicava el budisme Zen. Potser des d'aquesta òptica —summament difícil per a un occidental— podríem arribar a entendre més profundament cada poema, cada vers, cada concepte. Intuïtivament sentim que en cada poema s'hi exclou tota possibilitat d'enigma, la qual cosa ens produeix una mena de basarda. En aquestes composicions hi ha, en la relació home-entorn, alguna cosa que ens sobrepassa l'enteniement. No ho podem, però, xifrar en paraules: es tracta, potser, d'una concepció del món, una actitud, un sentiment innominables. Per tal d'expressar-ho, Wang Wei defuig qualsevol definició, no s'aferra a res massa concret, ni els seus poemes aparentment no pretenen dur-nos més enllà de fets casuals, espontanis, d'actituds que transcendeixin la vida quotidiana. Al contrari: el que dóna transcendència als poemes és, paradoxalment, que aquesta hi resta abolida. Així, no hi trobarem sentències morals, aforismes filosòfics,

1. Wang Wei; *Vell país natal*, Ed. Empúries, Col. Migjorn, núm. 16, Barcelona, 1986.

ni un desenllaç poemàtic que apunti vers un possible camí; més aviat, a l'inrevés, el poema ens allunya del pensament abstracte i, mitjançant una frase o una breu descripció final, resta absolutament obert:

Em pregunta l'amic per què es falla o triomfa;
a la ribera enfonsa un pescador el seu cant.

És evident que podem fer diferents lectures d'aquests poemes. Aquests dos últims versos del poema «En resposta al sots-prefecte Zhang» (pàg. 53) tal volta són la síntesi simbòlica de tota una filosofia: No hi ha respostes, no existeix la llei causa-efecte, no podem decidir, perquè això implicaria la decisió prèvia de decidir que decidim, i, així, *ad infinitum*, no podem «pensar» el nostre propi pensament, etc.

En algun poema, Wang Wei sembla més explícit:

Si vols saber desfer-te de la teva màrfuga, la vellesa,
només et cal l'estudi del no-renaixement. (pàg. 73)

De totes maneres tampoc no especifica res; en tot cas sobreentén que algú el pot comprendre. Què és el «no-renaixement?». A nivell conceptual és evident que si no naixem no tindrem vellesa; ara bé: és que hi ha renaixements?

El que crec molt important d'aquest llibre és que es tracta de la primera traducció de poemes xinesos feta directament del xinès al català. Per això tenen molt interès les coses que M. Dolors Folch ens explica en el seu extraordinari i documentadíssim pròleg. Jo només podria resumir-lo i, per tant, més aviat animo el lector a llegir-lo directament. Fins i tot hi ha un exemple de com han estat traduïts aquests poemes. Jo només m'hi remetré pel que fa a algunes qüestions relatives a la forma mètrica xinesa que repercuteixen alhora en la forma catalana que utilitza Marià Manent.

En la *Nota preliminar*, Manent escriu: «les versions directes de Dolors Folch, que tan finament ha sabut captar l'esperit i el perfum dels poemes de Wang Wei, han fet més planera la meua feina. Llegint les seves perfectes transcripcions, es destacaren molt

aviat les possibles rimes en el fluir de cada poema, l'estructura de la versió mètrica, i l'enllaç diguem-ne musical, semblava sorgir com per art d'encantament».

És molt important de tenir en compte alguns aspectes de l'escriptura xinesa per a poder comprendre l'anterior paràgraf de M. Manent. D'entrada «l'escriptura xinesa és ideogràfica, és a dir, que els signes corresponen a idees i no a sons», ens diu M. Dolors Folch, al pròleg. I també que «aquesta escriptura presenta una dificultat extraordinària a l'hora de traduir-la a una escriptura fonètica. A la necessitat de matisos que cal obviar (...), cal afegir-hi nombre i gènere, dotar els verbs de temps...».

Llavors, per molt que una traducció sigui una tria i que la poesia xinesa tingui com a base la multiplicitat semàntica, precisament per això crec que també és fonamental que el traductor sàpiga fer un bon ús del català, per tal com a través d'una paraula o frase determinada pugui aconseguir un paral·lel més precís i més genuí a l'hora de significar aquesta multiplicitat. D'altra banda, les normes xineses de versificació a l'època de Wang Wei (699-761, aproximadament) eren molt estrictes: «Són poemes de vuit versos de cinc o set ideogrames, organitzats en díctics que rimen entre ells. Aquesta rima, contràriament a la imatge que donen la major part de les versions occidentals de poesia xinesa, n'era un element essencial...» (del pròleg, pàg. 19).

Segons el que acabo d'assenyalar, és lògic, doncs, que Marià Manent estudiés o intuís quina forma haurien de prendre els poemes en català. De fet, parteix, si es pot dir així, d'una certa semblança: d'aquí que escull el ritme rigorós del decasil·lab o de l'alexandrí, i quan la llargària del vers n'exclou aquestes possibilitats, ens trobem amb un primer hemistiqui de sis síl·labes més un decasil·lab, o amb d'altres combinacions que no alteren el ritme en absolut. També s'imposa unes rimes fins on li permet el text; aquestes rimes s'alternen gairebé sempre en femenina i masculina.

Vegem, per exemple, aquest breu i deliciós poema en alexandrins i en rimes assonants, alternades en femenina i masculina:

Tu, que arribes tot just de l'indret on vaig néixer,

prou deus saber les coses com van al meu poblet.
Quan vas marxar, ¿davant de la meua finestra,
tenia alguna flor la prunera d'hivern?.

I tot això ho aconsegueix procurant deixar sempre el sentit del poema intacte.

Resumint, doncs, em penso que *Vell país natal* és un recull de poemes de Wang Wei excepcional, tant pel que fa a la categoria del poeta, com per la sòlida traducció fresca i directa del xinès, i per l'alta qualitat de l'estil poètic en català, resultat del perfecte mestratge de Marià Manent.

EUDALD PUIG